

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'IM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

ZAMONAVIY XALQARO MUNOSABATLARNING MINTAQAVIY
JIHATLARI

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:

300000 – ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot

Ta'lim sohasi:

310000 – ijtimoiy va xulq-atvorga mansub fanlar

Mutaxassislik:

70310802-Xalqaro munosabatlar va jahon siyosati

2

Mark
Hargrave

11

O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 202 <u><u>1</u></u> -yil “ <u><u>08</u></u> ” <u><u>08</u></u> dagi “ <u><u>1</u></u> ” -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8. Fan/modul uchun mas'ul: D.I. Madaminova - TDShU, “Sharq mamlakatari siyosati va xalqaro munosabatlari” kafedrasi mudiri, siyosiy fanlar nomzodi
9. Taqrizchilar: Nayimov O.M. – Juhon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti dekani, s.f.n. (turdosh OTM). M.M. Muhammadsidiqov – O'zXIA dotsenti, siyosiy fanlar doktori (turdosh OTM).

Fan/modul kodи ZXMJ104	O'quv yili 2021-2022	Semestr 2	Kreditlar 4
Fan/modul turi Majburiy	Ta'llim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4
Fanning nomi Zamonaviy munosabatharning mintaqaviy jihatlari	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lif (soat)	Jami yuklama
1. I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarni mintaqashunoslikka doir asosiy politologik nazariy konsepsiyalar bilan tanishitirish, xalqaro munosabatlar va jahon siyosati subyektlarining manfaatlari, maqsadlari va olib borayotgan siyosatini aniqlash va kuzatishga o'rgatish, jahon siyosatida mintaqaviy lashuv jarayonlarini boshqaruvchi qonuniyatlarni o'chib berishdan iborat.	2. II. Fanning vazifasi - Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarni mintaqashunoslikka doir asosiy va global miyosda olib borayotgan siyosatini, jahon siyosatida xalqaro tashkilotlarning o'mi va rolini, turli mintaqalar, shu jumladan Markaziy Osiyoda sodir bo'layotgan o'zgarishlarni, zamonaivy jahon siyosatidagi eng dolzarb muammolarni o'chib berish va ulamri tahlil qilish usullarini o'rgatishdan iborat.		
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruba mashg'ulotlari)			
II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:			
1-mavzu. Xalqaro munosabatlar: mohiyati, tarixiy shakllanishi, asosiy sohalari, rivojanish dinamikasi			
Muammoning tarixnavisligi. Hozirgi davrda xalqaro siyosat va xalqaro munosabatlarda sodir bo'layotgan mintaqaviy kollektivlar, sotsium va jarayonlarning paydo bo'lishi va rivojanishini o'rganuvchi fan sifatida zamonaviy mintaqashunoslik tushunchasi. Mintaqashunoslikning fan sifatida rivojanish bosqichlari. Mintaqaviy siyosat shakllari. Xalqaro munosabatlarning maqsad va vazifalari. Zamxonaviy xalqaro munosabatlarning bosqqa fan sohalari bilan o'zaro bog'liqligi. Hozirgi davrda xalqaro mintaqashunoslikning rivojanishshi. Mintaqaviy siyosatga oid ilmiy yondashuvlar. Mintaqaviy tadqiqot usullari. Xalqaro tajribaning mintaqaviy rivojanish muammolarining yechimida tutgan o'mni. Mintaqalarnaro hamkorlik tizimining yo'lg'a qo'yilishi.			
2-mavzu. Xalqaro tizimning turlari va mohiyati va ularni			

shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar, ishlash usullari

Xalqaro munosabatlarni tahlil etishdag'i tizimli yondashuvning asosiy yo'nalishlari va xususiyatlari. Xalqaro tizimming turlari va tuzilishi. Xalqaro tizim transformatsiyasi va vazifalarining qonuniyatları. Xalqaro munosabatlarning subyektlari va aktorlari. Global va mintaqaviy tizimlar. Xalqaro tizimning rivojanishi va shakllanishi jarayonga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillar.

3-mavzu. Global va mintaqaviy tizimlar, xalqaro munosabatlar nazariyalari va tadqiqot usulublarining rivojanishi

Xalqaro munosabatlar tushunchasi. Xalqaro munosabatlar tasnifi. "Jahon siyosati" tushunchasi. Davlatning ichki va xalqaro siyosati o'tasidagi bog'iqligi. Ichki va tashqi siyosatning bog'iqligi. Xalqaro munosabatlarga ta'sir etuvchi subyektiv omillar. Xalqaro munosabatlarning nazariyasining o'mi. Xalqaro munosabatlar o'rGANIgAN asosiy tarixiy davrlari (Fukidid, N. Makavieli, T. Hobbs, E. De Vattel, K. F. Klauzevits va b.). Xalqaro munosabatlarning tahsil metodi. Xalqaro munosabatlarga nisbatan umumafsafiy, ijtimoiy, huquqiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-psixologik jihatdan yondashuv. Xalqaro munosabatlar nazariyasini va uning tarixiy rivojlanish paradigmasi: tsivilatsiyaviy, davriy, menearli, spiralli, kovariantli, postmodernli.

4-mavzu. Xalqaro ta'sir: uni amalgaga oshirish ko'lami va milliy manfaatlarni himoya qilish

Milliy manfaat tushunchasi xalqaro munosabatlarning asosiy tamoyili sifatida. Milliy va davlat manfaatları tushunchasi. Milliy manfaatlar zamindida tashqi siyosiy strategiyani shakllantirishda xorijiy davlatlar tajribasi. Milliy-davlat manfaatlarini amalga oshirishda tashqi siyosiy omillarning ahamiyati. Tashqi siyosatni shakllantirishning nazariy asoslar. 5-mavzu. Global va mintaqaviy tashkilotlar: maqsadlari, shakllari hamda faoliyat turlari

Globalizasiya jarayoni, uning asosiy yo'nalishlari va aspektlari. Globalizatsiyaning mintaqaviy jarayonlarga ta'siri. Mintaqaviy integratsion birlashmalar. Mintaqaviy integratsiyani rivojlanirish. Global va mintaqaviy xalqaro tashkilotlar. Global va mintaqaviy tashkilotlarning maqsad va vazifalari. Mintaqaviy tashkilotlarning turlari. 6-mavzu. Xalqaro nizolar: ularni hal etishning yo'llari va vositalari

Xalqaro nizolarning mohiyati, maznumi va turlari. Xalqaro nizolarni siyosiy ma'nodagi tushunchasi. Nizo tabiat - jamoat hodisa sifati. Nizoning strukturasi. Xalqaro nizolarning turlari. Xalqaro nizolarning paydo bo'lish muhi, namoyon bo'lish turi va roli. Nizoli vaziyatlarni yuzaga keltiruvchi manbalari. Siyosiy tizimlarining xilma xilligining beqarorlik va nizolarni yuzaga keltiruvchi faktor sifatida. Nizoli vaziyatlarni rivojlanituvchi tashqi kuchlar. Xalqaro nizolarni hal etishning

Asosiy adabiyotlar

1. Muhammadsiddiqov M.M. Zamonaviy xalqaro munosabatlarning mintaqaviy jihatlari. Darslik. – T.: O'zbekiston xalqaro islam akademiyasi, 2019. – 238 b.
2. Muhammadsiddikov M.M. Xorijий Шарк ва Гарб мамлакатлари иктиомий-сиёсий жараёнлар Ўқув кўлпанима). – Тошкент, 2013.
3. Мухаммадсiddиков М.М. Замонавий халқaro munosabatparnинг мингакавий жихатнари. – Тошкент: ТошДЦИ, 2013. (Ўқув кўлпанима)
4. Каримова Н.Э. Региональные аспекты современных международных отношений. Ташкент, 2013. (Учебное пособие) Qo'shimcha adabiyotlar
 5. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – hat bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Majlisining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollaniga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentinin nutqi. – T.: "O'zbekiston", 2017.- 104 b.
 6. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: "O'zbekiston", 2016.- 56 b.
 7. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt tarraqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: "O'zbekiston", 2017. - 48 b.
 8. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: "O'zbekiston", 2017. - 488 b.
7. Axborot manbalari
 9. <http://www.press-service.uz> (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining matbuot xizmati).
 10. <http://www.mfa.uz> (O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi matbuot xizmati).
 11. <https://mfif.uz> (Министерство инвестиций и внешней торговли Республики Узбекистан)
 12. <http://www.lex.uz> (O'zbekiston Respublikasi qonun hujatlari milliy bazasi).
7. O'quv dasturi "Sharq mamlakatlari siyosati va xalqaro munosabatlar" kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021 - yil "26" — 09 dagi "1" — sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

bo'layotgan siyosiy voqealar hamda mojaroviy va inqirozziy holatlar, dunyo davlatlarining jahon siyosiy sahnasida olib borayotgan siyosati negizlari, xalqaro hamjamiyatning turli xalqaro muammollarni hal qilishda to'plagan tajribasi, o'z yechimini kutayotgan dolzarb xalqaro muammollar, jahon miqosida turli mintaqalarda siyosiy-ijtimoiy taraqiqiyoni qaror topishi va rivojanishining asosiy xususiyatlari va anamiyati hamda turli mintaqaviy birlashmalar bilan xalqaro tashkilotlar o'trasida o'zaro munosabatlari qaror topishi va rivojanishining tarixiy ildizlari haqidagi *tasavvur va bilimga ega bo'lishi*:

- Markaziy Osiyo mintaqasida ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy jarayonlarning rivojanish istiqbollarini bilishi va ulardan foydalana olish; Markaziy Osiyo mintaqasidagi siyosiy jarayonlarga to'g'ri baho berish, ulurni malakali taysiflash, siyosiy jarayonlarning rivojanishi masalalarini ijodiy tahlili qila olish *ko'niktmalariga ega bo'lishi*;
- xalqaro tashkilotlarning rivojanayotgan davlatlarga bo'lgan munosabati va e'tibori, ularga xos munosabatlarining qaror topishi va rivojanishining asosiy yo'nalishlari, turli mintaqaviy integratsion birlashmalarining boshqqa birlashmalar bilan o'zaro mutanosib munosabatlari qaror topishi va rivojanish usullarini, mintaqamizda o'ziga xos ijtimoiy-siyosiy va integratsiya jarayonlariga ta'sir etuvchi muammollarni aniqlash yo'llarini, ularning rivojanish shakllarini aniq o'rghanish, mayjud farqlarni ko'rsata bilishi va ulardan foydalana olish *malakasiga ega bo'lishi kerak*.

4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

5. VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazarli va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshirqlarni bajarish, yakunli nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

<p>bo'layotgan siyosiy voqealar hamda mojaroviy va inqirozziy holatlar, dunyo davlatlarining jahon siyosiy sahnasida olib borayotgan siyosati negizlari, xalqaro hamjamiyatning turli xalqaro muammollarni hal qilishda to'plagan tajribasi, o'z yechimini kutayotgan dolzarb xalqaro muammollar, jahon miqosida turli mintaqalarda siyosiy-ijtimoiy taraqiqiyoni qaror topishi va rivojanishining asosiy xususiyatlari va anamiyati hamda turli mintaqaviy birlashmalar bilan xalqaro tashkilotlar o'trasida o'zaro munosabatlari qaror topishi va rivojanishining tarixiy ildizlari haqidagi <i>tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>:</p> <p>8-mavzu. Integratsion birlashmalarning asosiy turlari</p> <p>Mintaqaviy integratsiyaning rivojanishi. ATES, ASEAN, NAFTA, ADL kabi yirik integratsion birlashmalar.</p>	<p>9-mavzu. OTOM mintaqaviy birlashmalarini</p> <p>Osiyo Tinch Okеani Iqtisodiy Ittifoqiga tavsif (ATES). Osiyo Tinch Okеani Iqtisodiy Ittifoqi tuzilishi. ATESning asosiy sammitlari. Janubiy Sharqiy Osiyo davlatlari zamonaqiy xalqaro munosabatlarda. ASEAN tashkilotining tashkil etilish tarixi. ASEAN davlatlari OTOM xalqaro munosabatlardirida.</p>	<p>10-mavzu. Evropa davlatlaridagi mintaqaviy siyosatning o'ziga xos hususiyatlari</p> <p>Yevropa qit'asining mintaqaviy submintaqallarga geosiyoysi va jug'rofby bo'sinishi. Yel: maqadi, vazifalari va fachiyati tamoyillari. Yevropa Ittifoqining rivojanish muammollari. Yel mintaqaviy siyosatining shakllanishi. Maastrix jarayoni va 1980 yillarda 1890 yillar boshlarda Yel mintaqaviy siyosatining radikal islohotlari. Yel mintaqaviy siyosatining asosiy yo'nalish va printsiplari.</p>	<p>11-mavzu. Arab davlatlari xalqaro munosabatlar tizimida</p> <p>Fors ko'rfazi monarxiyalari. Arab mamlakatlar siyosatida neft omilining ahamiyati. Mintaqaviy integratsion birlashmalar. ADL, Islom Hamkorlik Tashkiloti.</p>	<p>12-mavzu. AQSh zamonaqiy xalqaro munosabatlar tizimida</p> <p>AQSh ning jahon hamjamiyatidagi roli. AQSh va Yevropa Ittifoqi. OTOM mintaqasining AQSh tashqi siyosatidagi o'mi. Yaqin Sharq mintaqasining AQSh tashqi siyosatidagi o'mi. AQSh-Rossiya munosabatlari. AQShning Markaziy Osiyodagi manfaatlari.</p> <p>13-mavzu. Rossiya zamonaqiy xalqaro munosabatlar tizimida</p> <p>Rossiyaning jahon hamjamiyatidagi roli. Rossiya va Yevropa Ittifoqi. OTOM mintaqasining Rossiya tashqi siyosatidagi o'mi. Yaqin Sharq mintaqasining Rossiya tashqi siyosatidagi o'mi. AQSh-Rossiya munosabatlari. Rossiyaning Markaziy Osiyodagi manfaatlari.</p> <p>14-mavzu. MDH davlatlari siyosiy-ijtisosiduy hamkorligi</p> <p>MDHn tashkil etish to'g'risidagi bitim. hamkorlikdagi faoliyat sohalari. Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi Nizomi. MDH davlatlari bozor islohotlarini o'tkazishning o'ziga xos xususiyatlari.</p>
---	---	---	--	---

<p>15-mavzu. Markaziy Osiyo integratsiyasi masalasi</p> <p>Markaziy Osiyo mintaqasi tavsifi. Demokratlashtirish muammolarini, bozor islohotlari. Integratsiya sari harakat. Ekologik, ijtimoiy-iqtisodiy va demografik muammolar doirasini va murakkablik darajasi. Mintaqaning etnik va lingvistik birligi. Yagona iqtisodiy makon yaratish to‘g‘risidagi shartnoma. Shanxay Hamkorlik Tashkiloti. ShHT va O‘zbekiston.</p>	<p>III. Amaliy mashq‘ulotlari buyicha ko‘rsatma va tavsiyalar</p> <p>Amaliy mashq‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsija etiladi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Xalqaro munosabatlari: mohiyati, tarixiy shakllanishi, asosiy sohalari, rivojlanish dinamikasi 2. Xalqaro tizimning turlari va mohiyati va ularni shakllanishiga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar, ishlash usullari 3. Global va mintaqaviy tizimlar, xalqaro munosabatlari nazoriyalari va tadqiqot uslublarining rivojlanishi 4. Xalqaro ta’sir: uni amalgaga oshirish ko‘lami va milliy manfaatlarni himoya qilish 5. Globalizatsiya va jahon siyosati 6. Global va mintaqaviy taskilotlar: maqsadlari, shakllari hamda faoliyat turlari 7. Xalqaro nizolar: ulami hal etishining yo‘llari va vositalari 8. Yangi informatsion texnologiyalar va xalqaro munosabatlari 9. Mintaqaviy integratsion birlashmalar. Integratsiya tushunchasi. 10. Integratsion birlashmalarning asosiy turlari 11. OTOM davlatlari zamonaqiy xalqaro munosabatlarda 12. OTOM mintaqaviy birlashmalar 13. Osiyo regionalizmining xususiyatlari 14. XXR va Osiyo regionalizmi 15. Yaponiya xalqaro munosabatlar tizimida 16. Koreya Respublikasi xalqaro munosabatlar tizimida 17. Yevropa davlatlaridagi mintaqaviy siyosatning o‘ziga xos hususiyatlari 18. Arab davlatlari xalqaro munosabatlar tizimida 19. AQSh zamonaqiy xalqaro munosabatlar tizimida 20. Rossiya zamonaqiy xalqaro munosabatlar tizimida <p>Amaliy mashq‘ulotlar multimedia qurulmlari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o‘qituvchi tomonidan o‘tkazilishi zarur. Mashq‘ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o‘tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo‘llanilishi maqsadga muvoqiq.</p>
---	---

<p>IV. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar</p> <p>Mustaqil ta’lim uchun tavsija etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlarining uchinchini ming yillik boshlaridagi muammolar. 2. ATESSning asosiy maqsad va vazifalari. 3. Yirik mintaqaviy integratsion birlashmalar. 4. OTOMning O‘zbekiston Respublikasi uchun ahaniyati. 5. ASEANning shakllanish tarixi. 6. AQSh va Rossiyaning OTOMdagi manfaatlari. 7. Xitoy xalqaro munosabatlari tizimida. 8. Koreyani birlashirish yo‘ldagi muammolar. 9. Xitoy va Yaponiya munosabatlari. 10. Xitoy va Koreya munosabatlari. 11. Osiyo regionalizmining asosiy kontseptiyalari. 12. YI integratsiyasi. 13. AQSh va Yel o‘rtasidagi savdo munosabatlari. 14. Yelning Sharqqa kengayishi. 15. Arab yarim oroli davlatlarining asosiy muammolar. 16. Global lashuv jarayoni, uning yo‘nalishlari va asosiy qirralari. 17. Xalqaro siyosiy mintaqasi va mintaqaviy makon tushunchasi. 18. Mintaqaning endogen va ekzogen omillari. Integratsion birlashmalarning asosiy turlari. 19. Yagona Yevropaning shakllanishi. 20. Yugoslavia inqirozi va jahon hamjamiyati. 21. Amerika mintaqaviy tizim osti. 22. Afrika davlatlari va jahon hamjamiyati. 23. Arab-Isroi mojarosi. 24. Janubiy Osiyonning hozirgi zamон XMda tutgan o‘rnii. ASEAN va ATES tasnifi. 25. OTOMning xalqaro munosabatlar tizimida tutgan o‘rnii. ASEAN va MDH tasnifi. 26. XXR, AQSh, Yaponiya va Rossiyaning tashqi siyosiy maqsadlari. 27. Yaponiya, Xitoy va Koreyaning OTOM xalqaro munosabatlari tizimida 28. MDHdagi siyosiy-iqtisodiy hamkorligi. 29. Markaziy Osiyo mintaqasining rivojlanish xususiyatlari. 30. ShHT. <p>Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan referatlari taylorlash va uni taqdimot qilish tavsija etiladi.</p> <p>V. Ta’lim natijalari / Kasbiy kompetentsiyalari</p> <ul style="list-style-type: none"> Talaba bilishi kerak: <ul style="list-style-type: none"> • talaba o‘quv kursi va fanning siyosiy fanlar tizimida tutgan o‘rnii va vazifalari, uning tarixiy ildizlari, turli mintaqalarda sodir
--